

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek Ringslang

Vinkenweide, Brummen

Datum: 2 augustus 2017
Projectnummer: 160138.01

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied 'Vinkenweide'	3
2	Wettelijk kader	5
3	Ecologie	7
4	Onderzoekmethodiek	8
5	Resultaten	9
5.1	Soortonderzoek	9
5.2	Omgevingsverkenning	10
6	Conclusie en advies	11
6.1	Soortbescherming en ontheffingsplicht	11
6.2	Broedperiode en zorgplicht	11
	Bijlage 1: geraadpleegde literatuur	3

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan de Eerbeekseweg te Brummen bevindt zich een voormalig recreatiecomplex. Het voornemen bestaat de bestaande bebouwing op deze locatie te slopen ten behoeve van woningbouw met een omgeving van landschappelijke en natuurlijke elementen. SAB heeft hiervoor in januari 2017 een quick scan natuur uitgevoerd. Uit deze quick scan bleek dat de aanwezigheid van ringslang op voorhand niet kon worden uitgesloten in het plangebied. Daarom is SAB gevraagd nader onderzoek uit te voeren naar deze soort. Dit om te kunnen bepalen of voor het bestemmingsplan het aspect 'soortbescherming' van de Wet natuurbescherming een belemmering vormt. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit onderzoek uiteen.

1.2 Plangebied 'Vinkenweide'

1.2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt aan de Eerbeekseweg 3, net buiten de kern van Brummen. Het plangebied ligt in een groene omgeving met kleinschalige landbouw en houtwallen en boomgroepen. De kern van Brummen ligt op korte afstand ten oosten van het plangebied. Direct ten noorden van het plangebied ligt een hotel met golfbaan. Direct ten oosten, zuiden en westen van het plangebied liggen landbouwgronden. Het plangebied bestaat uit een voormalig recreatieterrein. Op het terrein zijn nog enkele van de hiervoor gebruikte gebouwen en een sportveld aanwezig. Met name de zuidelijke helft van het plangebied is begroeid met een grote hoeveelheid verruigd kruidenrijk grasland, struiken en bomen. De aanwezige beplanting is deels gerood. Hierbij zijn de gekapte bomen en struiken blijven liggen, waardoor een structuurrijke omgeving is ontstaan met veel schuilplaatsen en variatie in begroeiing. Langs de westgrens van het plangebied loopt een ondiepe sloot, die is in het zuiden verbonden met een grotere watergang (de Brummensebeek). Navolgende afbeelding geeft de globale ligging van het plangebied weer.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied Vinkenweide.

Bron: Google Earth Bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

Het plangebied zal worden herontwikkeld ten behoeve van een landhuis aan de Eerbeekseweg en een viertal vrijstaande woningen aan de Hammelerweg in combinatie met landschaps- en natuurontwikkeling. Rondom de woningen wordt de ruimte dan ook ingericht met landschappelijke en natuurlijke elementen, zoals een kleine gradi-entrijke poel, een vijver, droge en natte graslanden, hagen en bomenrijen. Als gevolg van deze plannen zal de aanwezige bebouwing moeten worden afgebroken. De aanwezige inheemse beplanting zal zoveel mogelijk behouden blijven. Navolgende afbeelding geeft een indicatieve inrichtingsschets van het plangebied.

Inrichtingsschets van de beoogde toekomstige situatie in het plangebied.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1.1 *Verboden en zorgplicht*

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

2.1.1.3 *Andere soorten*

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.2 *Opzetvereiste*

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.1.3 *Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing*

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie

De ringslang is gebonden aan water. Hij heeft een voorkeur voor ondiepe wateren, al dan niet stromend, met dichtbegroeide oevers, open plekken om te zonnen en een bosachtige structuur in de omgeving. De ringslang is te vinden in verschillende landschapstypen: vochtige heidevelden, uiterwaarden, hooilanden, slootkanten en langs rijk gestructureerde oevers van beken en rivieren. Vanaf maart verlaten ringslangen hun overwinteringsplaats, waarna de paring plaatsvindt. Tussen juni en augustus worden 8 tot 30 eieren gelegd in broeihopen. Dit kunnen plaatsen zijn waar op natuurlijke wijze, door broei, warmte ontstaat, zoals bladhopen en vergane boomstobben. Tevens kunnen ringslangen hun eieren leggen in kunstmatige plaatsen, zoals mestvaalten en composthopen. Na 8 tot 10 weken komen de jongen uit. In oktober keren de ringslangen terug naar hun overwinteringsplaatsen. Dit kunnen ruimten tussen boomwortels, holle bomen, muurholtes, kelders, compost- en riethopen zijn.

4 Onderzoekmethodiek

Voor het aantonen van de aan- of afwezigheid van de ringslang is gebruikgemaakt van de plaatjesmethode. Bij deze methode zijn platen (bijvoorbeeld tapijttegels) op strategische plekken in het plangebied gelegd (zie paragraaf 5.1). Strategische plekken zijn de locaties waar ringslangen waarschijnlijk zullen gaan zonnen om op te warmen. Dit is voornamelijk op de overgang van lage naar hogere vegetatie. De platen warmen op door de zon, waardoor onder de plaat een warmer microklimaat ontstaat dan buiten de plaat. In de ochtend en avond, of na een tijd van koeler en bewolkt weer kruipen reptielen en amfibieën onder de platen om op te warmen. Op deze tijdstippen zijn de platen vervolgens opgetild om te kijken of er ringslangen onder of in de omgeving van de platen aanwezig zijn.

Ook is de omgeving van het plangebied verkend. Dit om inzichtelijk te maken hoe belangrijk het plangebied is voor de ringlang, of er alternatief gebied voor de ringslang in de directe omgeving aanwezig is en om een indicatie te krijgen van de totale populatiegrootte. Dit kan een indicatie geven in hoeverre het plangebied essentieel is voor het behoud van de ringslang in de omgeving.

5 Resultaten

5.1 Soortonderzoek

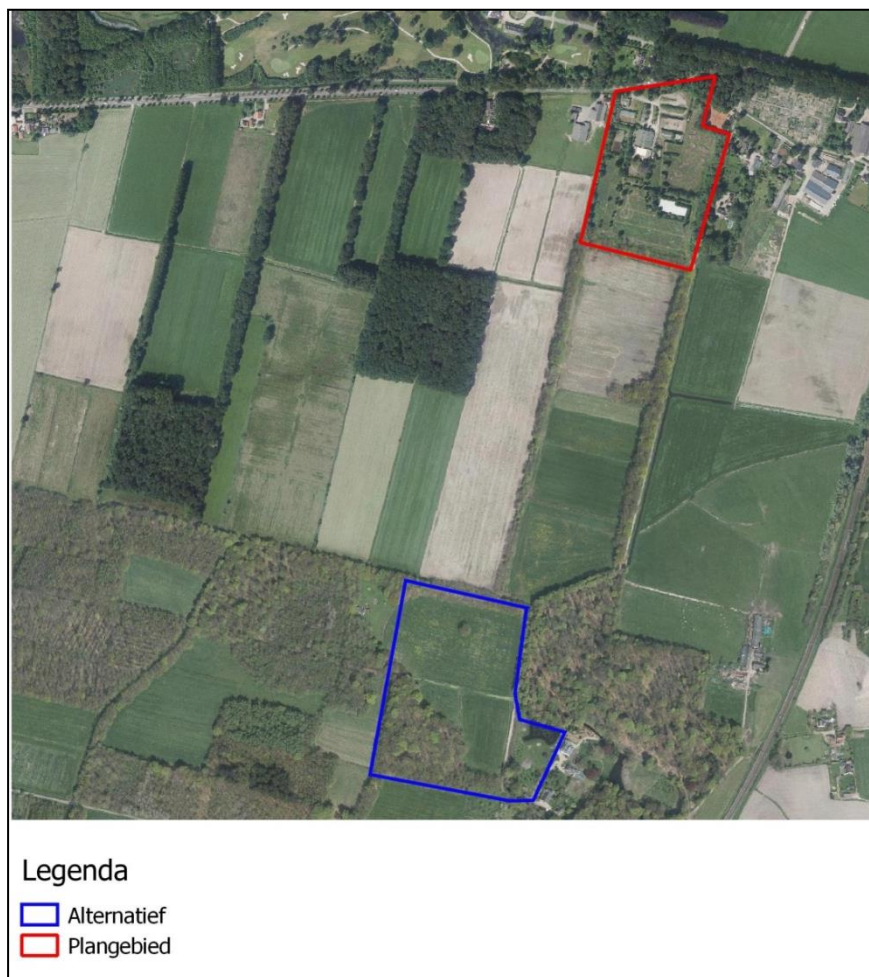
Op 12 mei 2017 zijn 19 platen op strategische plekken in het plangebied neergelegd. Tijdens dit veldbezoek is ook in het gehele plangebied naar ringslangen gezocht. Er zijn tijdens dit bezoek twee volwassen ringslangen in het gebied waargenomen. Tijdens een tweede veldbezoek op 23 mei 2017 zijn vier ringslangen waargenomen. Dit betroffen een parend koppel, een volwassen en een juveniel (jong) dier. Tijdens een derde bezoek van het plangebied op 22 juni 2017 zijn geen ringslangen in het gebied aangetroffen. De aanwezigheid van zowel jonge als parende dieren betekent dat het plangebied essentiële functies vervult voor de voortplanting en daarmee voor het behoud van de populatie ringslangen in de omgeving.

Impressie van het plangebied met hierop de locatie van de platen en de locaties waar ringslangen in het gebied zijn aangetroffen.

5.2 Omgevingsverkenning

Op 23 mei 2017 is de omgeving van het plangebied verkend op alternatief geschikt gebied voor de ringslang. Het plangebied grenst in het noorden aan de N787 (Eerbeekseweg). Dit veroorzaakt voor de ringslang een grote en gevaarlijke barrière voor migratie naar en vanuit het noorden. Door het gevaar dat de oversteek van deze provinciale weg (Eerbeekseweg) met zich mee brengt, kan ervan worden uitgegaan dat er niet tot zelden migratie naar de gebieden ten noorden van de Eerbeekseweg zal plaatsvinden. In het oosten, zuiden en westen wordt het plangebied omringd door kleinschalige agrarische landbouw. Deze landbouwgebieden zijn als leefgebied voor de ringslang ongeschikt. De landbouwgronden worden echter dooraderd door ondiepe en ruige sloten, die ringslangen kunnen gebruiken als leefgebied en kunnen gebruiken om te migreren tussen het plangebied en gebieden die op een ruime afstand van het plangebied liggen. Het dichtstbijzijnde gebied, dat als geschikt voor de ringslang kan worden aangemerkt, ligt op ongeveer 700 meter van het plangebied. Hier ligt een met sloten omringd, extensief beheerd agrarisch perceel met brede groene stroken. Daarnaast ligt een privéterrein met een grote vijver, een naastliggende watergang en redelijk veel ruigte (zie navolgende afbeelding). Migratie naar dit gebied is mogelijk via de aanliggende watergangen.

Impressie van het plangebied ten opzichte van het dichtstbijzijnde alternatief gebied geschikt is voor de ringslang.

6 Conclusie en advies

6.1 Soortbescherming en ontheffingsplicht

In het plangebied is nader onderzoek verricht naar de ringslang. De ringslang is meerdere malen in het plangebied waargenomen. Door het aantreffen van parende ringslangen en jonge dieren kan worden gesteld dat het plangebied een essentiële functie vervult voor ringslangen in de omgeving. Het plangebied is door watergangen bereikbaar vanuit ander, voor ringslangen geschikt, gebied in de omgeving van het plangebied. Door de afstand tot deze gebieden kan het plangebied echter als tamelijk geïsoleerd worden gekenmerkt. Door de relatieve isolatie, de barrière naar het noorden en door het aantonen van voortplanting in het gebied kan worden geconcludeerd dat het plangebied een belangrijke functie vervult voor het behoud van ringslangen in de omgeving.

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij leefgebied van beschermde soorten (zoals de ringslang) verloren gaat, is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing Wet natuurbescherming. Een dergelijke ontheffing dient aangevraagd te worden bij de provincie. De ontheffing wordt verleend als maatregelen getroffen worden om overtreding zoveel mogelijk te voorkomen (mitigerende maatregelen). Daarnaast moet de activiteit een in de wet genoemd belang dienen, zoals ruimtelijke inrichting. Bij de ontheffingsaanvraag dient onder andere een natuurtoets aangeleverd te worden. Hierin dient uitgebreid beschreven te worden wat de activiteit inhoudt, wat het effect is op de beschermde soorten en hoe negatieve effecten zo veel mogelijk voorkomen zullen worden. De provincie rekent een doorlooptijd van 20 weken vanaf het moment dat de ontheffingsaanvraag is ingediend.

Als een essentieel leefgebied zijn functie niet meer kan vervullen, moeten voorafgaand aan de start van de werkzaamheden maatregelen worden genomen om het aanbod en het functioneren van het leefgebied te garanderen. Hierbij kan gedacht worden aan beheermaatregelen of aan inrichtingsmaatregelen. Het leefgebied moet van voldoende omvang en kwaliteit zijn om het territorium en de populatie in stand te houden. Maatregelen die de omgeving van het plangebied meer geschikt maken voor de ringslang, kunnen het verlies aan leefgebied compenseren. Een voorbeeld van een maatregel, is een gebied aantrekkelijker te maken voor prooidieren (amfibieën), bijvoorbeeld door de aanleg van poelen en sloten. Andere voorbeelden zijn het toepassen van een specifiek maaibeheer en het aanleggen van broeihopen, die ringslangen gebruiken bij de voortplanting.

6.2 Broedperiode en zorgplicht

Te allen tijde dient rekening gehouden te worden met de zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming) en broedende vogels. Derhalve gelden hiervoor ook onderstaande twee voorwaarden.

- De zorgplicht is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het

voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

- Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Lenders, A., Marijnissen, C., Felix, R. 1993. Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld, stichting RAVON, Nijmegen.

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Van Uchelen, E. 2006. Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

www.gelderland.nl

www.ndff.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl